

բայց ոչ տգեղ խառնուրդ մ'ունի գոյներու. շարժմանց մեծ զանազանութիւն մը, նոյն իսկ իրապաշտութիւն մը տեսարանաց մէջ, որ կատարեալ է նախածնողաց վրայ: Բայց տկար կը մնայ կերպարանաց յստակութեան մէջ: Գեղեցիկ է մեր տուած նկարն՝ Յիսուսի համբարձման (թ. 38). և բաւական նուրբ ու ճշգրիտ՝ ստացողին՝ կարնեցի Մինաս վարդապետի կենդանագիրը, որ կու տայ մեզ թուի պարեգօտի վրայ մանիշակագոյն փիլոնի նախագաղափարը:

19. Պատկառելի աշխատութիւն մ'է ԻԵ Աստուածաշունչը, սպիտակ գեղեցկագիր մագաղաթի վրայ, գաղափարուած 1647ին ի Կոստանդնուպոլիս, ակնցի Յակոբայ համար, ձեռամբ իւր վարժապետին Յակոբ սարկաւազի. և ծաղկող՝ անշուշտ և նկարող՝ եղբր է Արքայամ քահանայ: 240 տարի սեպհականութիւն մնացած էր Ապրոյեան ազնուական տոհմին, և անոցմէ շնորհուեցաւ ուխտիս: Ունի մեծ նկարներ հին և նոր կտակարանաց՝ այլ և այլ զրոց սկիզբները, փոքրեր՝ Յայտնութեան զրոց մէջ, և մանրեր՝ լուսանցներու վրայ: Իւր դարու գործն է, զարդական բաժինն աւելի ճոխ քան կենդանագրականը. ճիգ մը՝ պննելու հատորն իւր բոլոր մասանց մէջ, բայց զուրկ հնոց շնորհքէն, գունոց ու կերպարանաց նրբութենէն ու պեսպիսութենէն. և լուսանցից անձերուն վրայ պակաս է կենդանութիւնը. արձանիկներու կը նմանին: Սողոմոնի դատաստանը՝ զոր կու տանք հօս (թ. 39), յաջողագոյն նկարներէն մին է, և իբր տեսարան՝ գեղեցիկ անկասկած:

20. Գրեթէ ժամանակակից է ասոր Գ. Աստուածաշունչն 1648էն, գրուած Պարսկաստանի մէջ՝ «ի ժողովն Գազկեցւոց». ծաղկողն եղբր է Հայրապետ, և նկարիչ՝ Աղափիրի: Ճոխ է առաջինը ճակատներուն մէջ, բայց նուազ նուրբ: Շատ ճարտար է երկրորդը նկարներուն մէջ. մեծ շարժում, զանազանութիւն, գծագրական ճշգրտութիւն և գոյներու ներդաշնակութիւն կայ

արարչութեան, նոյեան տապանի, Արքայ համու տեսլեան ու զոհին, Յակոբայ տեսլեան, Կարմիր ծովէն անցքին, Սինայի պատգամատրութեան, լորամարզի իջման և Երիքովի կործանման տեսարանաց մէջ (թ. 40, 41): Գոյներու շատ պայծառութիւն, զգեստուց ճոխութիւն՝ բայց ծաւառածոց մէջ խիստ, և կերպարանաց վրայ զգացման անկատարութիւն, հանգամանքներն են առանձնական կենդանագրաց, Հեղեայ, Սողոմոնի և աւետարանչաց: Ակներեւ է առաջնոց և ասոնց աղբերաց կամ նկարչաց զանազանութիւնը: Ասոցմէ յառաջ կը բերենք զՍողոմոն՝ որ իմաստութիւնը կը գրէ (թ. 42), և Առակաց նըրբազրուագ ճակատը (թ. 43): Իսկ Ծննդոց ճակատը կը ծածկէ մեր այս պրակին արտաքին ճակատը, ներկայացնելով Աստուածութեան արարչագործ գորութիւնը:

21. Կենդանագրական մասամբ կը գերազանցէ Ղ. Աւետարանիկը, գրուած 1651ին ի Տաթեւ, ձեռամբ Աւետ գրչի, և Սպահանի մէջ զարդարուած դարուն արուեստով: Մեր կու տանք հօս Մարկոսի և Յովհաննու պատկերները (թ. 44, 45). որոց մէջ ակներեւ է դիմաց ազնուութիւն մը, զգացմանց խորութիւն մը, կեցուածոց բաւական ուշադրութիւն մը: Կան նաեւ փոքր նկարներ՝ խառնուած բնագրին մէջ:

Ահաասիկ հապճեպ ակնարկ մ'ու նկարչական ցուցադրութիւն մը ժ-ժի: դարուց աստուածաշնչական հայ մանրանկարչութեան, ուր ինչպէս տեսանք՝ խառն է յոյն վրձինն ալ, և հայն իսկ ոչ միշտ զերծ օտար ազդեցութենէն. անշուշտ նոյն իսկ երբեմն օրինակող եղած: Մեր ծրագիրը չի ներեր խուզարկել հօս այդ ամէնը, մի առ մի համեմատութեան դնելով օտար օրինակաց հետ, և որոշ հետեւանքներ հանելով: Առանձին և ընդարձակ աշխատութիւն կը պահանջէ այդ գործը: Բայց հետեւողութիւնն իսկ գեղեցկին մէջ՝ հետեւողին ճաշակի զարգացման ապացոյցն է, և պատուարեր անոր:

Հ. Վ. Վ. ՀԱՅՈՒՆԻ

Խ Մ Ա Ս Տ Ո Ւ Թ Թ Ե Ն

ՃԱՆԱԶԵԼ ԶԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ, ծախիչ շողերն իր դէմքին Անցաւ Մեսրոպ անապատէն հեթանոս, Զեռքին մէջ մուրճ՝ ոսկի մականն արքային Եւ օրէնքներ և հին գրքեր երկնախօս:

Անցաւ վրսեմ՝ Մարգարէի հրճուանքով Ինքը ծանօթ լոկ զօրութեանն իր գաղտնի. Յափըշտակած լոյսն Եղիայի նախանձով Մեզ Գիր բերաւ, Մատենան բերաւ հաւատքի:

Մինչ վարն անդին հազար գմբէթ հայկական Կը թընդային օտարական ժըխորով, Զըկար սաղմոս, չըկար սըրտի Շարական Որ արտասուէր Աստուած հայոց երգերով:

Դեռ կը տիրէր բազիններու ծուխն անծայր Դեռ կը կերտէր մարդը քարէ աստուածներ, Եւ ապաստան ձեռագործին իր տըկար Մէզն ըղձանուտ իմաստութիւն կը կոչէր:

Խաւարչըտին դարերուն հետ դէմ առ դէմ Կանգնեցաւ լուռ Սուրբ հայրապետն առանձին. «Պէտք է փըշրել, ըսաւ, ժայռերն այս դըժխեմ, Պէտք է լոյսի ազատութիւն տալ մըտքին»:

Ու կաշմբուրն քանդակեց քանդակեց Ընդերքին մէջ սեւ օրերու երկընքին. Յանկարծ անհուն ձեռք մ'ելաւ դուրս լուսահերձ Զերդ ամպրոպէն՝ միրկ ճառագայթն արեգին:

Զարկաւ կըրկին ուռն ամպերուն կրանիդեայ Եւ ըստեղծեց գոյն ու մարմին կանացի, Որուն անդրին գերդ Աթենաս մը փիղեայ Գամ քան ըզգամ կ'առնէր հանճար և հոգի:

Պէտք էր սակայն դեռ մըշուշտ աչքերուն Մեր արեւէն տալ շանթերու բոցն ահեղ. Պէտք էր սըրտին մէջը գեղով հայ արիւն Որով երբեմն Հայկն էր արքայ փառահեղ:

Ու ձըմեռուան խիստ հիւսիսին դիմագրաւ Եւ տօթակէզ ամառներուն արհամարհ, Քանդակեց միշտ, նա քանդակեց քար առ քար Լոյսի աստուածն Երկընքի մէջ մեզ համար:

Հընչեց ահեղ հարուածն երրորդ անգամին, Դըղդղեցան երկինք երկիր թխպագոյն, Ու կեանք առաւ գեղեցկութեան դիցունհին. Եւան ինչպէս ըստեղծագործ օրերուն:

Յայնժամ Մեսրոպ իր փառքին մէջ ահաւոր՝ Զըգեց բազուկն ամպրոպներուն անհամար. Ու բացուեցան հորիզոններ նորանոր. Իմաստութեան և հաւատքի ոսկեղար:

Սարսափեցաւ աստուածական իր ուժէն Որ կը բաժնէր զինքը տըկար մարդերէն. Ո՞վ կարող էր Մովսիսական իր լոյսէն Զահեր վառել, սրտեր կիզել դարէ դար:

Օրհնեց ապա հողն ու աստղեր մեր երկնին Սեղան կանգնեց Ահարոնի նոր ծէսով, Որպէս զի միշտ հոն Թագուհեաց թագուհին Բազմի անանց ոսկեղարեան փառքերով:

Ու տարածած թեւերն անհուն առ անհուն «Դու Տէր, ըսաւ, կոթողն այս մեծ կանգնեցիր, Եւ դու միայն կրնաս անոր տալ անուն»:

Աստուածն անտես՝ «Իմաստութիւն», ըսաւ, դիր:

Բարիք

Հ. ՎԱՅՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ